

Johann Peter Schmidt

Programma Paschale, Quo Rector Academiae Rostochiensis, Iohann. Petr. Schmidt, Utr. Jur. Doct. ... De sünt Hülfp, & H. Jodut Brevibus Præfatus, Omnes ... Cives Academicos, Ad Piam Sancti Hujus Festi Celebrationem Pro Officii Præsentis Ratione Sedulo Serioque Cohortatur

Rostochii: Typis Joh. Jac. Adleri, [1744?]

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn1004032692>

Druck Freier Zugang

J. 512.

—
1744 Osterin

~~A-1256.~~ 276.

1744
PROGRAMMA
PASCHALE,

QUO
RECTOR ACADEMIÆ ROSTO-
CHIENSIS,

IOHANN. PETR. Schmidt,

UTR. JUR. DOCT. ET COD. PR.
PUBL. ORD.

DE

sunt Gulp, & S. Jodut

BREVIBUS PRÆFATUS,

OMNES O. O. CIVES ACADEMICOS,

AD

PIAM SANCTI HUIUS FESTI CELEBRATIONEM
PRO OFFICII PRÆSENTIS
RATIONE

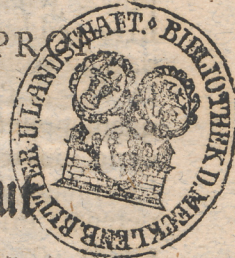
SEDULO SERIOQUE COHORTATUR.

ROSTOCHII,

Typis JOH. JAC. ADLERI, SERENISS. PRINC. &
ACAD. Typographi.

1744

M. 1256 276

SALVE FESTA DIES, TOTO VENERABILIS ÆUO,
QVA DEUS INFERNUM VICIT, ET ASTRA TENET.

Per Vocem, JODUTTE, *Cives O. O. honoratissimi, sapius clamorem Tragicum* denotari, & locutionem istam, apud Westphalos indies auditam: *ich wil dich schlagen, du solt Jodut ruffen*, inter *minaces* obtestantium jurgandi formulas esse numerandam, inficias iturum nemi nem, nisi antiquitatum Germanicarum penitus imperitum, totus mihi persvadeo. Quemadmodum enim, de alterâ vocabuli acceptione, per tot indubitata documenta abunde liquet; siquidem etiam verba Prophetæ Jeremia, à B. Luthero sequentem in modum Germanice reddita: *und schreien Zeter 1) über dich, Jer. Cap. XII. v. 6. in Bibliis Lubecens. de an. 1533. hac Phrasi efferuntur: unde schryen 1^r Jodute 2) aber dy: ita, quod in altera ejusdem, quam professus sum, significatione haut erraverim, res ipsa certe loquitur. Præterea vero, per hoc ipsum nomen, tum formulam *implorandi* intelligendam esse, qua opem auxiliave petentes uti consueverunt, tum potissime *monumentum*, sive signum quoddam *reportata* ab hostibus *victoria*: quilibet, qui altius a primis inde initiis historiam hujus idoli re-*

peti-

- 1) In Judicio *crimini* hanc vocem antiquitus adhibitam fuisse, imo hodiernum adhiberi, in re omnes constat. Quidam putant, dici, quasi *ein Zittern = Geschrey*, quod sc. per horrendum hunc clamorem terror & tremor audientibus incutitur, Alii a Latino *citare, citarent*, hanc vocem derivant, Vid. P. Mascov. *dist. de Clamore violentiæ*, quam Wachrerus a verbo Islandico *syta*, deducit.
- 2) Item *Jer. XIV. 16*, ubi Lutherus: *wider den jederman haddert*, in his bibliis legitur: *aber den Wdermann 1^r Jodute schryet*. Pertinent huc etiam statuta Frisica, num. 21. *Wen det rucht bahr wõrde de mit Joduta rostende, edder derglifen*. Erymon hujus vocis inferius dabitur. Ceterum cognationem hâc habent ex Jure Germanico *vociferatio, Wapen*, item *das Gerüffe, wer klagen wil, der klagfeste*, item *das Blut-Geschrey*.

petiisse haut gravatus est, ultro largietur. Qua propter, ordine rei id postulante, quo penitus intelligamus, quid proprie sit isthæc *Jodutta*, & quodnam significationum modo commemoratarum fundamentum: non possum, quin circa *nomen & omen* ejusdem brevissimam in sequentibus instituam disquisitionem. Et sicuti in genere quidem hoc præmoneri potest, omnium ex opinione, ipsam *JODUTTAM*, indigenam esse; sed, qua nomen ipsius, à se differre eruditos, num *Germanica* sit originis, an *Latina*, imo & *Italica*: sic specialiter, specialiora singula que scrutantibus nobis ac adeuntibus, ad historiam Imperii Romano Germanici, *Seculi* videlicet *XIII^{mi}*, respiciendum est. **ANDR. SEVERINUS** quidem, in *annot. in Cap. 6. Libr. I. histor. Adam. Bremens.* ad antiquiora, sub Imperatore Carolo Magno tempora, prima hujus *Joduttæ* incunabula rejicere studet, ita docens: apud Saxones quondam & Cimbros, imperante Carolo Magno, alias adhuc præter *Irmensul* fuisse columnas, & eas inter, unam *Crodoni* in *Harteschburg* positam, unde & hodie execrationis formula, *du Kräten-düfel*, alteram *Jodute* appellatam. Verum fallitur hic Autor & fallit, indeque sub censuram merito vocatur. Ignorat etenim ævum Caroli M. columnam hujus nominis. Ignorat *vocem* *Joduttæ*, & sacellum potius fuit, quod gloriosissimus hic Imperator, Saxonum victor, condidit, quodve a divino auxilio, *sancti ad jutorii* nomine insignitum, Germanice nunquam aliter, quam *Sanct Hülffe*, vel *Sant Hülffe* salutatum est. Fide dignissimis tot scriptorum, *coævorum* pariter ac *recentiorum*, hoc ego confirmo testimoniis, e quibus in presentiarum ad *Chron. Tremon.* apud *Stangvol.* *Libr. II. annal. & monumenta Paderbornensia* provocasse sufficiet. In illo nimirum ita de hac re scribitur: *Carolus Rex in monte, ab antiquo Aneggi dicto, milliare a Lemgau civitate distante, Saxones usquequo rebelles, iterato aggressus, illos ad internecionem occidit, & trans fugas dissipat: quia in pugna manifestum ei divinum ad fuit auxilium, ea propter religione tactus, ne ingratus erga Deum reperiretur, montem hunc divino cultui consecravit, montem sancti adjutorii eum baptizando, atque Ecclesiam ibi fundando, ubi posteri multis seculis, pia & ab antiquo usitata devotione illinc peregrinantes, divinum auxilium non raro senserunt: Et hæc docent pag. 42. nomen Germanicum *Sanct Hülffe*, diutissime mansisse, & forte, sacello licet deserto jacente, imo funditus de-*

structo, etiamnum manere. Rectius ergo, his ita sese habentibus, ad tempora nobis propiora Joduttam referimus, cujus verissima, nisi me omnia fallunt, origo, sub regimine Imperatoris HENRICI V. reperitur. Nempe svavis in eo Historicorum ad unum fere omnium est consensus, Henrico jam laudato, prope sylvam *Welfsonis* insigni clade Anno MCXV victo: a LOTHARIO, Saxoniam Duce, victore, statuum in rei gesta memoriam esse erectam; quam, *Jeduttam* esse vocatam, & a plebe rusticana deinde pro *Dea* Saxonum *adjutrice* habitam, divinisque cultam honoribus, porro commemorant. Ita enim CRANZIUS, rem refert, cujus verba ex *Saxon. Libr. V. Cap. XXXVI. transcripsisse* non piget: *Decimo quinto deinde, inquit, post centum ac mille anno 3), quum Imperator Henricus in Saxoniam iterum duceret, Luderus Dux, & Regnerus Episcopus Halberstadenfis, ac Fridericus Comes de Arnsberge justam illi aciem objecerunt, in loco, qui dicitur Welpeshold 4) Impares quidem numero Saxones, sed virtute & alacritate pares initio, & in fine etiam superiores sunt inventi: nam confertis manibus victoria penes Saxones fuit. Tropaeum erexere victores in loco 5) pugnae, armatum clavâ virum cum dependentibus armis Saxoniam.* Hanc
 fla-

- 3) Commissum hoc praelium est die XI^{mo} mensis *Februar.* dicti anni, in quo plures Scriptores coevi conspirant. Notandum itaque, & *Chronographum Saxonem* errare, qui ad annum IIII6. illud refert, & *Chronicon Stederburgense*, quod ad ann. IIII4. idem rejicit, nec minus *Helmoldum Libr. I. Chr. Slav. Cap. XL.* & *Albertum Stadensem*, qui *Kalendas Februarii* substituunt.
- 4) Georg Fabricius in *Elect. Saxon.* p. 7. hunc locum definit prope *Helmstadium* in campo ab *alaudis* dicto. Dum vero nec *Conringius* nec *Eccardus*, Antiquitatum *Helmstadiensium* indagatores solertissimi, hujus loci atque proelii mentionem faciunt, potius *Spangenbergio* ad stipulandum est, & ceteris, a *Struvio* in *Hist. Imp. Per. VI. S. IV. §. 15. n. 91.* autoribus citatis, qui locum *auf die Höhe zwischen Hettsted und Schanders Leben*, designant.
- 5) Clarius a *Schedio* tr. de *Diis Germ. Synt. III. Cap. VI.* tropaeum his quidem verbis describitur: *Statuae insitebat armati viri effigies, cujus dextra manus caestum, acutis ferruminatum stigmatibus versabat; sinistram clypeus muniebat. huic Saxoniam insigni, a equus nempe niveus, roseo in scuto inhaerebat.*

statuam rustica plebs, in superstitionem, in qua sunt faciles, versa, cepit velut idolum venerari, arbitrata, esse antiquitatis Deum, quem dixerunt Jodute. Atque eadem quoque SPANGENBERGIUS docet in peculiari tractatu *Ursach und Handlung des Sechsischen Krieges bey dem Welpshes holz, cujus Cap. XIX. sequentia leguntur: Ist freilich auch dis das gewissest, daß die Bildniß des geharnischten Mannes alda zum Gedechtniß ist auffgericht worden der gehaltenen Schlacht und erlangten Siegs, also, daß es solte seyn ein Bedeute oder Bedeuthniß derer Ding, so alda bey dem Welpshesholz geschehen, cum quibus VAGEDES etiam facit in Opuscul. Academ. p. 288. qv. I. & STRUVIUS in Prolegom. ad Corp. Hist. Germ. S. II. S. 18.*

Quemadmodum autem cum ipsa re simul nomen rei coortum est: ita, unde præcise *Jodutte* nomen, monumento contigerit, & quænam genuina appellationis istius sit notatio, investigandum nunc est. CRANZIUS in *Metropoli Libr VI. Cap. 7* ex Italico verbo: *Jo, mi adjute*, hoc est, *me adjuvate*, derivandum illud autumat, a quo non multum HASÆVS, dissentit ex clamore Saxonum militari, *Diō adjuti, Gott helf!* 6) idem deducens, hoc interim supposito, Saxonès hac tessera esse usos, eamque in ipso prælii ardore vociferando ingeminasse. STADENIUS e contra in *Voc. Bibl. pag. 695.* per arma illud interpretari mavult: Et secundum WACHTERVM *b. v.*, *Jodutte* vel est *vocativus substantivi Getüde, plebs*, vel *clamor ad plebem*, ab interjectione exclamandi *Io!* & *düde plebs*, ut sensus exclamantis sit: *adepte vulgus! adepte homines.* Verum, dum in rebus gestis Germanorum, difficulter denominationes Italica locum sibi vindicant, nec etiam Stadenius, quibus in populis arma vocentur *Jodute*, nos docuit; adhæc *Wachteri* originatio, ut ut admodum ceteroquin ingeniosa, & conclamationem istam judicalem, das *Jodut-Ruffen, Zeter-Geschrey*, clarissima luce collustrans, tropæi cujusdam denominationi vix ac ne vix quidem 7) convenit: hucusque, quo

X 3

- 6) Fide hæc scribo *Cell. Wachteri*, cum neque *Hasæi*, neque *Gerhardi a Mastricht* copia mihi concessa.
- 7) Imo, nisi totus erraverim, *Cranzius* suo jam tempore hoc perspexit, dum ita scribit: *Eam vero, quæ hodie extat, conclamationem ad arma & auxilium, non ab idolo dictam esse, aut vano Deo doctiores arbitrantur.*

derivationibus istis subscribam, a me impetrare haut potui. Probabilius ergo illud arbitror, quod VAGEDES *loc. cit.* atque SCHEDIVS *de Diis German. Syngr. III. Cap. VI. pag. 725.* statuunt, 8) quod scilicet ex latina matre, monstroso quodam partu, Germanica proles prognata sit. Opinantur enim, Ducem Lotharium, Imperatoris Caroli M hac parte æmulam, victoria suæ monumentum, *sancti adjutorii* nomine, primum appellasse; sed male intellecta voce, postea labentibus annis, apud ignaros, pro adjutorio, Jodutta, esse dictum. Et quid denique obstat, quo minus adstruamus, sapius citatam nostram Joduttam magis nomen *appellativum* esse, quam Lotharicæ statuæ *proprium*. Sedet hæc opinio Spangenbergio, loco superius allegato ita pergenti: Weil denn die Sachsen ein Bedeutung pflegen ein Gedeute zu nennen, hat leichtlich das Bild den Nahmen davon also bekommen und behalten. Sedet eadem Dn. GERHARDO a MASTRICHT, quæ etiam, si ingenue fatendum, quod res est, mihi adeo probatur, ut facile his Viris subscribam. Quæ enim alia statuæ erectæ fuit causa? quisnam ejusdem finis? præter hunc, ut victoriæ sit monumentum, vel, quod idem est, ein Sieges-Mahl, ein Sieges-Gedeute, ein Gedeute. Neque negandum est, hoc ipso, quo sequentibus post annis, monumentum hocce pro Deo venerari cœpit lubrica gens, revera 70 Gedeute; quippe quibus vocibus, latina altera, altera Germanica, unum idemque significatur, esse cultum, indeque magna gravique veri similitudine niti, quod vocabulum, *omnibus ante commune, hujus sensum statuæ proprium* evaserit, tandemque pro nomine *Dei cujusdam*, hæc voce cognominati, fuerit reputatum. Si interim tamen ulterioribus conjecturis indulgere velimus, hanc ego vocis rationem adhuc adderem, quod a *Yodt*, morte, Jodutta descendat; *latum casi hostis signum*, Lothario hoc simulacrum nuncupante. Posuit enim

- 8) Corrupte Jodutta nostra, Zedutta quoque dicitur, quam vocem alii tamen probant, atque a Zeter derivant, quasi Sceleris cujusdam rei, hujus statuæ invocatione, ad tribunal ipsius citarentur. Tandem Reineccius Fol 51. de *Mysor. orig.* cantionis cujusdam meminit. ejus principium: *S. Jodutte war ein heiliger Mann, wie der Feind sah, ging er forn an ic.*

nim Victor *victoriae* columnam, eamque simul *signum* hostium
mortis; siquidem in pugna XLV. millia hominum cecidisse,
 perhibent. Quamobrem, quo jure a *Clade Variana*, ad oppi-
 dulum Hornam in Westphalia, *victoriae* campus, nomen
 des *Wintfels* accepit, LIPSIVS *ad Tacit. Annal. Libr. I. n. 211*,
 quo jure etiam pugnae locus, die *Wahlstet* dicitur, i. e. lo-
 cus *casorum* vel *mortuorum*, item apud WORMIVM *Libr. I. mo-*
num. Dan. pag. 43. monumenta quaedam, puta, in monticuli
 speciem aggesti aggeres, sub nomine *ValKöster* obveniunt,
 h. e. *aggeratio in bello occisorum*: eodem plane fundamento, hoc
 Lotharii *tropaeum*, *signum mortis* i. e. ein Zeichen der *Wahl-*
statt, sive *dever getödeten, gedödeten, Getödtte, & tandem Zedutte*
vocitatum fuisse, non omnino in congrue statuitur.

Non licet, propter limites mihi praescriptos, *Cives O. O. ho-*
noratissimi, neque etiam ex re hoc loco est, prolixiori verbo-
 rum, argumen torumque circuitu, ulteriori Jodatta hujus ex-
 positioni immorari. Dixisse potius sufficiat, eò omnia colline-
 are, *signum victoriae* Joduttam fuisse, idque pro *Deo* vel *Dea ad-*
jutrice postea habitum esse. Et primarium sane praesentis Pro-
 grammatis scopum, ipsi existimabitis, esse, quo *Victorem &*
Triumphatorem, Dominum nostrum IESVM CHRISTVM,
 omnium quot cunque victorum Superatorem immensum, ani-
 mis vestris exponam: quo *Victoriam* ejusdem, beatissimos-
 que illius fructus Vobis exprimam: quo denique ad pias medi-
 tationes de super diligenter instituendas, sedulo vos excitem-
 que horterquer. Recolit nimirum Ecclesia fidelium, hodie
 memoriam gloriosissimae Christi Crucifixi a mortuis resurrecti-
 onis, devoteque liberationis illius, quae per ejus triumphum
 nobis contigit, recordatur. Recordatur, inquam, resurre-
 ctionis, in qua apicem salutis nostrae collocatum esse, nemo
 Christianorum dubitabit. Frustra namque ea, quae benignis-
 simus Redemptor in se derivavit & nostri causa pertulit, ex-
 antlata fuissent omnia, nisi devicta morte, domito inferno,
 & disturbato diaboli regno, *victor & triumphator* in vitam rediis-
 set. Gaudeamus ergo, O! mei, latissimo hocce tempore.
 Gaudeamus in hoc *Victore*, qui savissimos hostes omnes pro no-
 bis oppugnavit & devicit. Impletum nunc illud est, quod
 jam diu ante vaticinatus est Rex & propheta David: *Man s'inget*
 mit

mit Freuden vom Sieg in den Hütten der Gerechten, die Rechte des HErrn behält den Sieg, *Ps. CXVIII. 15. Canamus itaque, jubilemus, exsultemus. Apage exanimem illam Jodutam, Apage auxilii inops istud Sunit hülsp, & omnia, quot quot superstitionis signa. Unicus Jesus, consummatissimus noster Redemptor, vincens ille Leo de tribu Juda, Apoc. V. 5. nostrum est adjutorium, qui nos juvare potuit, qui voluit, & revera juvit. Apage porro sculptiles victoriae columnas: hic Victoria, quam nulla unquam inobscurabit oblivio: hic stator omnis victoriae & Princeps: hic monumentum aeternum, & ære omni perennius, uti etiam cœtus fidelium canit.*

Der HErr ist ein Zeichen des Sieges der Ehr:
Ein Zeichen, desgleichen man findet nicht mehr.

Abforpta nunc mors est in victoria. Tod wo ist dein Stauch I? Hölle wo ist dein Sieg? Debellati certe estis, & tuum, infernalis hydra, caput Christus contudit. O! victoriam omnium solennissimam ac plane incomparabilem. In comparabiles sunt, quæ ex inde in nos profuunt fructus, dum a reatu ad innocentiam, a damnatione ad libertatem, a morte ad vitam traducimur. Delevit Deus chirographum, quod contra nos scriptum erat, & cruci affixum e medio sustulit, *Col. II. 15.* imo Deus pater, qui Christum fuscitavit ex mortuis, nos, qui mortui eramus in peccato, vivificavit cum ipso. Devotissimas vero simul præpotenti huic mortis domitori agamus gratias, pro sua passione, pro sua victoria, pro suo triumpho, pro nostra liberatione. Nulla nunc amplius condemnatio in iis est, qui vexillum Christi sequuntur, tota ipsi mente, firmaque fide adherentes. Exclamemus cum *Paulo: Gott aber sey Danck, der uns den Sieg gegeben hat durch unsern HErrn Jesum Christum, 1 Cor. XV. 57.* Præsertim etiam angve caneqve pejus fugiamus peccata, nec patiamur nobis eripi hunc thesaurum, hanc victoriam; probe considerantes, indignis beneficia obtrudere nolle dulcissimum Salvatorem. Gott aber des Friedes, der von den Todten ausgeführet hat den grossen Hirten der Schaffe, durch das Blut des ewigen Testaments, unsern HErrn Jesum, der mache euch fertig in allem guten Werck, zu thun seinen Willen, und schaffe in euch, was für ihm gefällig ist, durch **JESUM CHRISTUM**, welchem sey Ehre von Ewigkeit zu Ewigkeit. Amen,

Hebr. XV. 20. 21.

✠✠✠) o (✠✠✠

nim Victor *victoriae* columnnam, eamque simul *signum*
mortis; siquidem in pugna XLV. millia hominum
perhibent. Quamobrem, quo jure a *Clade Variana*,
dulum Hornam in Westphalia, *victoriae* campus
des *Wintfels* accepit, LIPSIVS *ad Tacit. Annal. Libr.*
quo jure etiam pugna locus, die *Wahlstet* dicitur
cus *casorum* vel *mortuorum*, item apud WORMIVM
num. Dan. pag. 43. monumenta quaedam, puta, in
speciem aggesti aggeres, sub nomine *ValRöster* o
h. e. *aggeratio in bello occisorum*: eodem plane fundam
Lotharii tropaeum, *signum mortis* i. e. ein Zeichen d
statt, sive *derer getödteten, gedödteten, Zetödtete, & tande*
vocatatum fuisse, non omnino in congrue statuitur.

Non licet, propter limites mihi praescriptos, *Civi*
noratissimi, neque etiam ex re hoc loco est, prolixi
rum, argumen torumque circuitu, ulteriori Jodutta
positioni immorari. Dixisse potius sufficiat, ed omni
are, *signum victoriae* Joduttam fuisse, idque pro *Deo v*
jurice postea habitum esse. Et primum sane pra
grammatis scopum, ipsi existimabitis, esse, quo
Triumphatorem, Dominum nostrum IESVM CH
omnium quot cunque victorum Superatorem immer
mis vestris exponam: quo *Victoriam* ejusdem, b
que illius fructus Vobis exprimam: quo denique ad
tationes de super diligenter instituendas, sedulo vo
que horterquer. Recolit nimirum Ecclesia fidelium
memoriam gloriosissimae Christi Crucifixi a mortuis
onis, devoteque liberationis illius, quae per ejus t
nobis contigit, recordatur. Recordatur, in qua
tionis, in qua apicem salutis nostrae collocatum e
Christianorum dubitabit. Frustra namque ea, qua
simus Redemptor in se derivavit & nostri causa pe
antlata fuissent omnia, nisi devicta morte, domi
& *d* turbato diaboli regno, *victor & triumphator* in vi
set. Gaudeamus ergo, O! mei, latissimo hocce
Gaudeamus in hoc *Victore*, qui savissimos hostes om
bis oppugnavit & devicit. Impletum nunc illud
jam diu ante vaticinatus est Rex & propheta David:

